

Tư tưởng Hồ Chí Minh về chăm lo bồi dưỡng thế hệ cách mạng cho đời sau

ThS. HOÀNG THỊ THU THỦY

Trường Đại học Kinh tế - Kỹ thuật Công nghiệp; Email: thuyhtt@uneti.edu.vn

Tóm tắt: Trong suốt cuộc đời và sự nghiệp của mình, Chủ tịch Hồ Chí Minh luôn chăm lo xây dựng lực lượng cách mạng. Đó không chỉ là lực lượng trực tiếp gánh vác và giải quyết những nhiệm vụ hiện tại, mà còn là đội ngũ kế cận, nguồn bổ sung có đủ năng lực để kế thừa và tiếp tục phát triển sự nghiệp của những thế hệ đi trước. Trong □Di chúc□ Người nhắc nhở toàn Đảng, toàn dân phải luôn ghi nhớ rằng, □Bồi dưỡng thế hệ cách mạng cho đời sau là một việc rất quan trọng và rất cần thiết□⁽¹⁾.

Từ khóa: tư tưởng Hồ Chí Minh, chăm lo, bồi dưỡng, thế hệ cách mạng.

1. Vì sao phải chăm lo xây dựng, bồi dưỡng thế hệ cách mạng cho đời sau?

Sự nghiệp đấu tranh cách mạng nhằm biến xã hội cũ thành một xã hội mới, tốt đẹp và công bằng cho tất cả mọi người là một quá trình đầy cam go, thử thách. Trong □Nhà nước và cách mạng□, khi đề cập đến tính chất phức tạp của những nhiệm vụ cách mạng, chẳng hạn như vấn đề chính quyền, V.I.Lênin từng nói rằng, đấu tranh giành chính quyền đã khó, nhưng giữ được chính quyền cách mạng còn khó hơn. Chủ tịch Hồ Chí Minh từng khẳng định, có độc lập, tự do mà nhân dân vẫn chết đói, chết rét thì độc lập, tự do cũng chẳng có ý nghĩa gì; nhân dân chỉ hiểu rõ giá trị của độc lập, tự do khi họ được ăn no, mặc ấm... Chỉ có chủ nghĩa xã hội mới đem lại cho nhân dân tất cả những quyền con người hết sức tự nhiên và chân chính ấy. Nhưng, chủ nghĩa xã hội không phải muốn là tức khắc có ngay, mà chỉ có thể là kết quả của cuộc đấu tranh rất bền bỉ của con người.

Nhắc lại những điều đó để thấy, sự nghiệp cách mạng là một quá trình lâu dài, bao gồm nhiều nhiệm vụ, nhiều giai đoạn khác nhau và do vậy, đòi hỏi sự hy sinh, cống hiến quên mình của nhiều thế hệ cách mạng. Thực vậy, trong tiến trình ấy, những lớp người hiện tại đã trực tiếp giải quyết thành công nhiều nhiệm vụ, nhưng cũng có không ít công việc còn dang dở; hơn nữa, thực tiễn cuộc sống luôn đặt ra những vấn đề mới đòi hỏi phải tiếp tục giải quyết. Theo đó, nếu thiếu lực lượng kế cận xứng đáng thì chẳng những sự nghiệp cách mạng sẽ gặp khó khăn, mà ngay cả những gì đã có cũng khó được gìn giữ, bảo tồn.

Tư tưởng về bồi dưỡng thế hệ cách mạng cho đời sau thể hiện sự sâu sắc trong tầm nhìn của Chủ tịch Hồ Chí Minh. Với tư tưởng này, Người không chỉ thấy hiện

tại mà còn thấy cả tương lai; không chỉ dành tâm huyết trước mắt cho sự nghiệp cách mạng mà còn chăm lo vun trồng cái gốc của sự nghiệp đó để nó trở nên vững bền. ở đây, quan điểm biện chứng duy vật về sự phát triển mà Người tiếp thu từ chủ nghĩa Mác - Lênin được vận dụng một cách sáng tạo.

Đánh giá rất cao vai trò của thế hệ trẻ, Hồ Chí Minh viết: □Một năm khởi đầu từ mùa xuân. Một đời khởi đầu từ tuổi trẻ. Tuổi trẻ là mùa xuân của xã hội□⁽²⁾. Đầy nhiệt huyết, có sức sống tràn trề và năng lực sáng tạo..., đó là thế mạnh, là vốn quý của tuổi trẻ. Với tư cách là đội ngũ dự bị, lực lượng kế cận hùng hậu của cách mạng và là những người chủ tương lai của nước nhà, các thế hệ trẻ - trước hết là thanh niên, có trách nhiệm kế tục sự nghiệp cách mạng, thực hiện sứ mệnh lịch sử vẻ vang mà lớp người đi trước đã chuyển giao vào tay mình. Coi vận mệnh của nước nhà thịnh hay suy, yếu hay mạnh một phần lớn là do thanh niên, Hồ Chí Minh khẳng định, thanh niên phải trở thành một lực lượng to lớn, vững chắc trong công cuộc kháng chiến và kiến quốc, phải □là người tiếp sức cách mạng cho thế hệ thanh niên già..., là người xung phong trong công cuộc phát triển kinh tế và văn hoá, trong sự nghiệp xây dựng chủ nghĩa xã hội□⁽³⁾.

Sinh ra và lớn lên trong lòng dân tộc, gắn bó máu thịt với nhân dân, Chủ tịch Hồ Chí Minh có lòng tin mãnh liệt vào sức mạnh vô địch cũng như năng lực sáng tạo phi thường của quần chúng nhân dân, trong đó có thế hệ trẻ. Người gửi gắm niềm tin khi đặt trọn tương lai của cách mạng, của dân tộc vào họ. Nhân ngày khai trường của năm học đầu tiên dưới chế độ mới, Người đã gửi thư khích lệ và động viên học sinh cả nước: □Non sông Việt Nam có trở nên tươi đẹp hay không, dân tộc Việt Nam có bước tới đài vinh quang để sánh vai với

các cường quốc năm châu được hay không, chính là nhờ một phần lớn ở công học tập của các em^[4].

Từ những phân tích trên, có thể khẳng định, như một logic tất yếu, việc bồi dưỡng thế hệ cách mạng cho đời sau là nhiệm vụ *rất quan trọng và rất cần thiết*.

2. Bồi dưỡng thế hệ cách mạng cho đời sau như thế nào?

Bằng kinh nghiệm thực tiễn phong phú của mình, kết hợp với lý luận cách mạng, Chủ tịch Hồ Chí Minh đã đưa ra một quan điểm vừa mang tính chiến lược, vừa mang giá trị nhân văn sâu sắc mà đến nay, đã trở thành phương châm hành động của toàn xã hội nói chung, của ngành giáo dục Việt Nam nói riêng: *“Vì lợi ích mười năm thì phải trồng cây, vì lợi ích trăm năm thì phải trồng người”*^[5]. Bởi vậy, dù bận trăm công nghìn việc, Người vẫn thường xuyên quan tâm và chăm lo sự nghiệp giáo dục của nước nhà, coi *giáo dục xã hội chủ nghĩa là phương thức quan trọng nhất* của sự nghiệp *“trồng người”* là một mắt xích không thể thiếu trong chiến lược bồi dưỡng thế hệ trẻ. Nói cách khác, trọng trách to lớn của ngành giáo dục là *đào tạo những người kế tục sự nghiệp cách mạng*. Vì vậy, theo Người, dù khó khăn đến đâu cũng phải tiếp tục thi đua dạy tốt và học tốt; các ngành, các cấp đảng và chính quyền địa phương phải quan tâm hơn nữa đến sự nghiệp này, phải chăm sóc nhà trường về mọi mặt, nhằm thúc đẩy sự nghiệp giáo dục của nước ta lên những bước phát triển mới.

Đối với sinh viên và học sinh, để xứng đáng là thế hệ cách mạng của đời sau, Chủ tịch Hồ Chí Minh đòi hỏi họ phải ra sức học tập: học tập trong nhà trường, trong gia đình và ngoài xã hội; học tập qua sách vở và từ chính thực tiễn cuộc sống. Học không phải để *“làm quan”* như trong xã hội cũ, mà là *“Để phụng sự Tổ quốc, phụng sự nhân dân, làm cho dân giàu, nước mạnh, tức là để làm tròn nhiệm vụ người chủ của nước nhà”*^[6].

Một trong những triết lý sâu sắc của Chủ tịch Hồ Chí Minh là học phải đi đôi với hành, lý luận phải gắn với thực tiễn. Vì vậy, bên cạnh quan điểm xác định giáo dục là phương thức chủ yếu, Người còn đòi hỏi thế hệ trẻ phải luôn tự *“rèn luyện, tu dưỡng”* trong thực tiễn nhằm xây dựng, phát triển các phẩm chất, năng lực cần thiết để sau này có thể cống hiến được nhiều nhất cho quê hương, cộng đồng và xã hội.

Trong *“Thư gửi thanh niên”* (năm 1947), Hồ Chủ tịch khẳng định: Thanh niên là người chủ tương lai của nước nhà... Thanh niên muốn làm chủ tương lai một cách xứng đáng thì ngay từ bây giờ phải tự giác rèn luyện tinh thần và lực lượng của mình, phải tích cực làm

việc để chuẩn bị cho tương lai. Việc giáo dục thanh niên không thể tách rời mà phải liên hệ chặt chẽ với những cuộc đấu tranh của xã hội, nhằm giúp họ tránh những cái độc hại, tiêu cực và tiếp thu, học hỏi những cái hay, tiến bộ trong cuộc sống. Thanh niên phải có tinh thần sẵn sàng: *“đâu Đảng cần thì thanh niên có, việc gì khó thì thanh niên làm”*; phải đoàn kết chặt chẽ, kiên trì phấn đấu, vượt mọi khó khăn, thi đua học tập và lao động sản xuất, góp sức vào sự nghiệp xây dựng một nước Việt Nam hoà bình, thống nhất, độc lập, dân chủ và giàu mạnh.

3. Để xứng đáng là thế hệ cách mạng của đời sau, thanh niên cần được bồi dưỡng những gì?

Chủ tịch Hồ Chí Minh nhiều lần khẳng định, muốn xây dựng chủ nghĩa xã hội, trước hết phải có những con người xã hội chủ nghĩa. Muốn làm tròn trọng trách người chủ tương lai của đất nước, thế hệ trẻ phải được giáo dục, bồi dưỡng một cách thường xuyên và toàn diện. Có như vậy, họ mới hội đủ các phẩm chất, năng lực cần thiết, cả về trí tuệ lẫn bản lĩnh chính trị, cả về nhân cách, đạo đức lẫn sức khỏe, để đáp ứng những yêu cầu của công cuộc đấu tranh bảo vệ và xây dựng chủ nghĩa xã hội. Theo đó, việc bồi dưỡng thế hệ trẻ phải tập trung vào những nội dung cơ bản sau:

Một là, bồi dưỡng đạo đức cách mạng: Theo Hồ Chủ tịch, trong việc bồi dưỡng thế hệ trẻ, nội dung quan trọng hàng đầu là xây dựng đạo đức cách mạng, giáo dục tư tưởng xã hội chủ nghĩa và gột rửa chủ nghĩa cá nhân. Không phải ngẫu nhiên mà Người đặt tư cách đạo đức của người cách mạng là nội dung trước tiên của cuốn sách *“Đạo đức cách mạng”*. Đạo đức cách mạng là đạo đức mới, là phẩm chất không thể thiếu và là cái gốc của con người xã hội chủ nghĩa. Bởi, *“Cũng như sông thì có nguồn mới có nước, không có nguồn thì sông cạn. Cây phải có gốc, không có gốc thì cây héo. Người cách mạng phải có đạo đức, không có đạo đức thì dù tài giỏi mấy cũng không lãnh đạo được nhân dân”*^[7].

Theo Chủ tịch Hồ Chí Minh, nội dung cốt lõi nhất của đạo đức cách mạng là *cần, kiệm, liêm, chính*. Những phẩm chất này giống như bốn mùa của trời đất nhưng không phải là cái có sẵn, không phải từ trên trời rơi xuống, mà là kết quả của sự đấu tranh, rèn luyện bền bỉ hằng ngày của mỗi người. Do vậy, Người cho rằng, đối với thế hệ trẻ, phải luôn nỗ lực rèn luyện đạo đức cách mạng: thực hiện cần, kiệm, liêm, chính, chí công, vô tư; sống có chí tiến thủ và đoàn kết, không kiêu ngạo; tích cực đấu tranh chống chủ nghĩa cá nhân; thường xuyên tiến hành phê bình và tự phê bình... để giúp đỡ nhau

cùng tiến bộ.

Hai là, bồi dưỡng tri thức lý luận và văn hoá, khoa học - kỹ thuật: Theo Chủ tịch Hồ Chí Minh, thanh niên phải vừa có đức, vừa có tài. Bởi vì, người có đức mà không có tài thì làm việc gì cũng khó; người có tài mà không có đức sẽ trở nên vô dụng. Hơn nữa, chính sự dốt nát là một trong những nguyên nhân cơ bản kìm hãm sự phát triển: □Dốt thì đại, đại thì hèn⁽⁸⁾. Vì vậy, để trở thành người có trí tuệ, có tri thức, tức là có tài, bên cạnh việc trau dồi đạo đức cách mạng, thanh niên còn phải hăng hái học tập, trong đó có học tập lý luận của chủ nghĩa Mác - Lênin.

Cùng với việc học tập lý luận cách mạng, các thế hệ trẻ còn phải tích cực học tập văn hoá, khoa học - kỹ thuật...; sử dụng những tri thức đó để xây dựng xã hội mới. Chủ tịch Hồ Chí Minh cho rằng, nhiệm vụ này quan trọng hơn bao giờ hết, bởi chúng ta đi lên chủ nghĩa xã hội từ một nước nông nghiệp lạc hậu. Cụ thể hoá mục tiêu, nội dung giáo dục phù hợp với từng cấp học, Người viết: □Đại học thì cần kết hợp lý luận khoa học với thực hành, ra sức học tập lý luận và khoa học tiên tiến của các nước bạn, kết hợp với thực tiễn của nước ta, để thiết thực giúp ích cho công cuộc xây dựng nước nhà...⁽⁹⁾. Có như vậy, thế hệ trẻ mới có thể tích lũy được những tri thức cần thiết, tạo tiền đề phát huy năng lực sáng tạo, góp phần quan trọng vào sự nghiệp bảo vệ và xây dựng chủ nghĩa xã hội.

Ba là, bồi dưỡng thể chất: Các nhà sáng lập chủ nghĩa Mác - Lênin chỉ ra rằng, tương lai của loài người hoàn toàn tùy thuộc vào việc giáo dục thế hệ trẻ phát triển toàn diện. Chủ tịch Hồ Chí Minh đặc biệt quan tâm đến sự phát triển toàn diện của thế hệ trẻ, trong đó có sự phát triển về mặt thể chất. Theo Người, việc giữ gìn dân chủ, xây dựng nước nhà, thực hiện đời sống mới... tất cả đều phải có sức khoẻ thì mới thành công. Bởi vì, □Mỗi một người dân yếu ớt, tức là cả nước yếu ớt, mỗi một người dân mạnh khoẻ, tức là cả nước mạnh khoẻ⁽¹⁰⁾. Với tinh thần đó, Người đã tự mình nêu gương sáng về rèn luyện thể dục, thể thao; đồng thời, kêu gọi tất cả mọi người đều phải thường xuyên rèn luyện thân thể, coi □uyện tập thể dục, bồi bổ sức khoẻ□vừa là *trách nhiệm*, vừa là *bổn phận* của mỗi người dân yêu nước. Đặc biệt, đối với thanh niên, Người mong muốn họ phải có sức sống dẻo dai, thể chất cường tráng, tinh thần mạnh mẽ và nghị lực lớn. Để có được như vậy, không có cách nào khác ngoài việc hăng hái, tích cực rèn luyện thể dục, thể thao.

Hiện nay, trong sự nghiệp đổi mới toàn diện đất

nước, trước xu thế toàn cầu hoá và hội nhập kinh tế quốc tế, thế hệ trẻ Việt Nam luôn kiên định lý tưởng xã hội chủ nghĩa, đã và đang chứng tỏ bản lĩnh, sức trẻ, sự sáng tạo và tinh thần dám nghĩ, dám làm của mình. Họ đang ra sức tu dưỡng, học tập và rèn luyện về mọi phương diện, tích cực lao động sản xuất, tiến vào khoa học - công nghệ, để cùng với toàn Đảng, toàn dân thực hiện công cuộc đổi mới, đẩy mạnh công nghiệp hoá, hiện đại hoá, nhằm xây dựng một nước Việt Nam giàu mạnh, xã hội dân chủ, công bằng, văn minh. Rất nhiều phong trào thi đua, như *Thanh niên tình nguyện*, *Thanh niên lập nghiệp*, *Tuổi trẻ học đường*... được đông đảo đoàn viên, thanh niên, sinh viên và học sinh hưởng ứng, thực hiện. Đảng, Nhà nước và xã hội đã có nhiều hình thức ghi nhận và tôn vinh những thanh niên, sinh viên và học sinh tiêu biểu, xuất sắc trong sự nghiệp bảo vệ Tổ quốc, xây dựng và phát triển kinh tế - xã hội của đất nước. Có thể nói, thế hệ trẻ Việt Nam ngày nay vẫn xứng đáng với niềm tin yêu, sự khen ngợi và kỳ vọng của Chủ tịch Hồ Chí Minh: □Đoàn viên và thanh niên ta nói chung là tốt, mọi việc đều hăng hái xung phong, không ngại khó khăn, có chí tiến thủ. Đảng cần phải chăm lo giáo dục đạo đức cách mạng cho họ, đào tạo họ thành những người thừa kế xây dựng xã hội chủ nghĩa vừa □hồng□vừa □chuyên□⁽¹¹⁾.

Tuy nhiên, phải thừa nhận rằng, do ảnh hưởng của xu thế toàn cầu hoá, và đặc biệt, do không nghiêm túc trong rèn luyện, phấn đấu, một bộ phận thanh, thiếu niên ở nước ta đang có những biểu hiện tiêu cực đáng lo ngại, như phai nhạt lý tưởng, chạy theo lối sống buông thả, lười học tập và tu dưỡng đạo đức, thích hưởng thụ, ngại lao động, chuộng những sinh hoạt thiếu lành mạnh hoặc phản văn hoá, nghiện ngập, thậm chí vi phạm pháp luật... Những hiện tượng đó, trước hết là nguy cơ đe dọa tương lai của chính bản thân họ, đồng thời cản trở sự phát triển, tiến bộ và văn minh của xã hội. Có thể khẳng định, cùng với những biện pháp tích cực và đồng bộ khác, cuộc vận động □*Học tập và làm theo tấm gương đạo đức Hồ Chí Minh*□ mà Đảng ta phát động chính là một cơ hội tốt cho thế hệ trẻ rèn luyện, phấn đấu vươn lên./

(1) Hồ Chí Minh (1995), *Toàn tập*, Nxb. CTQG, H., T.12, tr.510.

(2), (4), (10) Hồ Chí Minh (1995), *Sđđ*, T.4, tr.167, 33, 212.

(3) Hồ Chí Minh (1995), *Sđđ*, T.10, tr.488.

(5) Hồ Chí Minh (1995), *Sđđ*, T.9, tr.222.

(6) Hồ Chí Minh (1995), *Sđđ*, T.7, tr. 399.

(7) Hồ Chí Minh (1995), *Sđđ*, T.5, tr.252.

(8), (9) Hồ Chí Minh (1995), *Sđđ*, T.8, tr.64, 81.

(11) Hồ Chí Minh (1995), *Sđđ*, T.12, tr.498.